A megkísértett szabadság

Konrád György Szegeden

Csoóri Sándor, Konrád György, Tamás Gáspás Miklós — e három név számomra a gyakorta kizáró és korlátozó ellenzék néha görcsösödő folyamában három európai sziget: ők nem ítélkeznek, ők külön állnak, s ők a szabadság jelképei. E sokat tűrt és nagyon keveset támogatott gondolkodók úgy követelik kontinentális jussukat, hogy közben nemcsak népben és nemzetben, s nem csupán alanyban és állítmányban, de megítélhető bűnben és megbocsátásra számítható bűnösben gondolkodnak.

Egyikőjük, Konrád, mint a Szabad Demokraták Szövetsége tanácsadója járt Szegeden, s tartott előadást pénteken este a November 7. művelődési házban. Minden bizonynyal nem járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy a jelenkori magyar prózairodalom konok polgárát köszönthettük benne, aki rövid — mintegy félórás — bevezetője után hosszú percekig válaszolt az előadótermet dugig megtöltő érdeklődők kérdéseire.

Nehéz lenne a kortárs irodalmi és közéletet jellemző kérdések, témák közül bármit kiemelni, így az olvasó kénytelen a hivatásos szemtanú szánandó ízlésére hagyatkozni. Nos, ez a személy a mondandó súlypontját ott véli megtalálni, ahol Konrád a személyes (politikusi, döntéshozói) felelősség kérdéseit tisztázta — szigorúan a polgár által megkísérthető szabadság szellemi sarokkövére építkezve.

Kijelentette: „az ember cselekedeteivel ítéli el önmagát. Ez így elég metafizikusan hangzik, de ennél jobbat nem tudok mondani."

Nem is kellett, hogy jobbat mondjon. Hiszen nem hihető, hogy bármely jobbra törő gondolat elfogadja a cselekedet és a morál különválasztásának lehetőségét. Ebből pedig az következik, hogy a lelepleződés (az igazság pillanata) nem a bírói (ítélkezői) pulpitus előtt toppan be, hanem ez elkövetés pillanatában.

Ennek — világosan látható — nem egyszerű morális, hanem politikai tartalma van.

Konrádot az esten többen megbírálták megbocsátó gesztusaiért, s ezekből a vitázó mondatokból világossá vált, hogy a hozzászólók többsége számára a politikai döntéshozók felelőssége volt a legdöntőbb kérdés. Az előadó ugyanis arról szólt, hogy nagyon nehéz lenne pontosan megrajzolni a társadalmat mélybe taszítók körét, a hozzászólók egy része azonban — különösen az MSZMP helyi képviselői — a bírósági igazság- és jogszolgáltatás szükségességét hangsúlyozták.

A gyengéden parázsló vita végére maga Konrád tett — tájékunkon egyelőre szokatlanul elegáns — pontot. Azt mondta: „megértem az önök álláspontját, de kérem, tartsák tiszteletben az enyém, amin nem kívánok változtatni." Nem visszavonulás volt ez, hiszen Konrád többször elmondta, hogy barátai is vitatják ezt a nézetét. Aki pedig barátainak és vitapartnereinek ugyanazt mondja, az a polgár: *civilizált és szabad lény.*

Konrád György gondolataival egyébiránt mélyebben megismerkedhetnek olvasóink szombati számunk mellékletében, egy interjúban.

Dlusztus Imre

Nagy sikerű est az ifjúsági házban

„Királyi zászló jár elöl..."

Sík Sándor (1889—1963) Kossuth-díjas költő, műfordító, irodalomtörténész, egyetemi tanár. A piarista rend váci és budapesti gimnáziumában tanított; 1930-tól 1944-ig a szegedi egyetemen a magyar irodalomtörténet professzora, s az úgynevezett „Szegedi Fiatalok" — közöttük Radnóti — támogatója volt. Szegedi korszaka után nem sokkal a Vigilia című katolikus folyóirat szerkesztője, majd a piarista rend magyarországi tartományfőnöke lett. Esztétikai és irodalomtörténeti munkássága igen jelentős; verseiből 6 nyelven 17 fordítást ismerünk.

— „Emeld el" a földtől a témát — mondta a szerkesztő pénteken, amikor elindultam az ifjúsági házba, a *Sík Sándor* születésének századik évfordulója alkalmából megrendezett estre. Később persze kiderült, „emelésre" nincsen szükség, a téma *lebeg* magától is. Az est egyébként minden ízében profi volt — ez világosan látszott —, jótékonyan hiányzott belőle az életünk mind több területét elözönlő amatörizmus; erre egyébként még visszatérünk.

Gyulay Endre megyés püspök Sík Sándorról elsősorban mint papról beszélt — utalva ugyanakkor arra, hogy költőként, tudósként, szerkesztőként és pedagógusként is számottevő szerepet töltött be, cserkészvezetői, imakönyvírói munkásságáról nem is szólva. Papi életműve csúcsának alighanem konferenciabeszédei tekinthetők; *Hétköznapi keresztény*ség című beszédéből egész életfölfogását megérthetjük. Az ember mindennap vegye föl keresztjét; a hétköznapok olykor szinte lehetetlen viszonyai közt kell gyakorolnunk a megvalósított kereszténységet — vallotta Sík Sándor. A „vasárnapi kereszténység" nem életforma; ha kereszténységünk kimerül a templomba járással — akkor az nem kereszténység. *„Aki keresztény, az másoknak jó"* — idézte Sík Sándort a megyés püspök, nekem pedig eszembe jutott, bizonyára nagyon sokan vannak, akiknek életvitelét ez határozza meg; én kettőt ismerek. Számos emberről elmondhatni ugyanakkor, hogy kereszténységére némely formalitásokon túl egyéb jel nem utal, ő maga ötletszerűen hasznos vagy kártékony, mint akárki hitetlen.

— Néhány latin szó úgy cseng immár, mintha magyarul hallanánk. *Stabat mater...* Az első szenvedő keresztényre, Jézus édesanyjára gondolunk... — mondotta az előadó, s szavai után a szeged-tarjánvárosi énekkar előadásában fölhangzott Jacopone da Todi himnusza, amit Sík Sándor fordított magyarra. Ezután *Jelenits István* piarista rendfőnök, Sík *Összegyűjtött versei* szerkesztője beszélt részletesen a költőpaptanárról, megemlítve, hogy Sík az első világháború, s Trianon után került Szegedre — irodalomtörténészi katedrát kapott ugyanis a Kolozsvárról idetelepült egyetemen. Ihletett nevelőként oktatta hallgatóit a fölismerésre: *„a költészet ünnepi kalács, lehetővé teszi, hogy áldást hordozzunk magunkban"*... S hányan nem jutnak ma el a versolvasás puszta tényéig sem! Pedig ez még csak a *legelső* szint. A tulajdonképpeni műbefogadásról mint *második* szintről, s a vers hatása által keltett emberi megjobbulás (a befogadást követő kibocsátás) *magaslatairól* nem is beszélve... *Mily kevés* közöttünk a lehetséges áldáshordozó!

— *Királyi zászló jár elöl...* Sík Sándor így fordította a következő, 7. századi himnusz címét. Hallgassuk meg együtt! — fordult a hallgatósághoz az előadó.

Talán ez volt a csúcs: a modern hangszerelésű, himnikus-dinamikus zeneszám mindenkit megragadott, aki a teremben ült. Egyébiránt korombeli *huszonévesekkel* volt tele a helyiség, ezen először meglepődtem, majd úgy véltem, amíg a fiatalok számos kínálkozó, péntek esti lehetőség közül a Sík Sándor-estet választják, addig esetleg van remény... Helyénvaló volt hát a profizmus, a fölkeltett érdeklődéssel nem szabad visszaélni, minél több szívet meg kell ragadni.

— Ki volt Szent Elek? — hangzott föl a kérdés. Megtudtuk: római patríciuscsaládból származó szent és hitvalló, nagyjából 400 körül élhetett. Mennyegzője éjjelén elhagyta a feleségét, Édesszába ment, ott remetéskedett 17 évig, majd mint Isten embere tért vissza Rómába, s felesége kapujában, ismeretlen kodusként élt és koldult haláláig.

E — kódexekben megörökített — legendáról írt Sík Sándor *Alexius* címmel verses drámát, amit az est alkalmával *Dálnoki Zsóka* és *Kátó Sándor*, a szatmári, illetve a temesvári színház művészei előadásában ismerhettünk meg.

Abba is hagyom ezt a cikket — a szerkesztő ugyanis azt mondta, nyolcvan sorban „emeljem el" a földtől a témát. Ez most épp annyi. A téma nyolcvan sorban „emelte el" a földtől önmagát; az ifjúsági házbeli Sík Sándor-est pedig néhány percre vagy órára a megjelent közönséget is.

Farkas Csaba

Éjsötét hajnalban, napfényes reggelen

A paradoxon maga az élet

Aludni kár. Amíg más ember alszik, mi új alapokra helyezhetjük életünket, ismeretségeket köthetünk, barátságot oldhatunk, meggazdagodhatunk és elszegényedhetünk... S ha már alvás nélkül telt az éjjel, hajnalban is fölösleges lefeküdni. Járjuk be inkább a horkoló várost.

Hajnal van még — épp öt óra —, induljunk hát az *Alkony* utcából. *Ez nem paradoxon, ez maga az élet...* Majd következzék a Remény utca, Móraváros jószagúbb utcája, hol orgona- és loncillat jár, balzsamos a levegő, harmat ül a füveken, a fákon. Sötét van még, kormos a lég, lépteink visszhangosak, koppanók. Lám ... a játszótér villanyvilágított, néptelen, néma. Mellette a bolt, a sarki — üvegfalán túl, a pultok között neonfény zúg. És a hordó formájú büfé. Ez a Kolozsvári tér... Gyerünk tovább, int a láthatatlan cicerone, közben már világosodik. Rigó füttyent, gerle búg. A Petőfi Sándor sugárúton kamionsor halad, a fényszórók sárgára festik az utat. A kerékpárúton a bekecses horgász biciklizik, a botok a vázhoz kötve, a leghosszabb végén fehér rongy libeg. Fújtat, teker a biciklis, lehelete fehér, hideg van még... Ez ma fog valamit, tudjuk. Aki akar, az fog is. Ez *mindenre* értendő... A Móravárosi vendéglő elé már kirakták a kerthelyiség fehér fémvázát; az ajtó fölött pilács világít. Tömeg nyüzsög, hol is? — hát a Cserepes sori vásártéren. Új meg új csoportokat hoz a villamos, polák, oláj és magyar szó, akár egy beiruti bazár...

Tovább, tovább! — int a láthatatlan cicerone, s előttünk máris a Szeged Nagyállomás. Fölállványozott állomásépület, fémcsövek hosszában, deszkapallók keresztben. Világos a reggel immár, a váróterem faliórája öt perc híján hatot mutat. Hangszóró: *„a hármas vágányon a szerelvény kitol..."* Gyűrött arcú linkek ülnek az asztalok mellett; vidám diákok hátizsákkal; terjedelmes, vidéki nénik, fejükön kendő, két karjukon egy-egy kosár; kialvatlan, gyanús pofák; sötét, csellengő alakok... *Mi is* ilyenek vagyunk.

A restiben sörözők beszélgetnek, két kedélyes utas rántottát rendel, amott egy pálikázó, reszketeg manus. Előtte öt üres pohár, benne a méreg, mely hordozhatóvá könnyíti a hordozhatatlant, rugalmassá gumírozza a lelkiismeretet, darabokra tördeli az életet — minden egyes korty egy-egy halk roppanás. Hangszóró: *„Napfény expresszvonat indul..."* Indulunk mi is. A sugárút — neve: Április 4. — néptelen még, vége párába vész, a Porta Heroum láthatatlan. Hopp, egy taxi (Gábriel) — irány a Marx tér, a forgatagos, színes piac. Van itt minden, virág és virág, palánta (paprika), répa, retek, mogyoró. Nap ragyog, aranyos, befesti a földet. A lágossütő kék bódéjánál hosszú a sor, olajszag leng. A halsütő: pontyszeletek forrnak, sisteregnek az olajban. Műanyag tálban paprika, erős is, meg savanyú is. Panír pattog, ugrik a ponty, a buborék dupla. *„Autóbuszjárat indul Makó, Tótkomlósra..."* A csarnokban hurkát eszünk, a hegyes, erős zöldpaprikát a zöldségesnél vesszük hozzá. A reggeli bő, a hangulat majdnem ünnep előtti, ám a láthatatlan cicerone tudja: e helyszín csak egy a *mély-lét bugyrai közt.* Most jó itt lenni, de *isten irgalmazzon attól,* hogy itt találjon mindennap kezdete, buszra várva a hajnalban. S hogy ezt a cicerone honnan tudja? Hallgat, nem beszél; tán most formálja leírható mondatokká a színes hajnal élményeit? ...A légben titok leng, gyerünk innét, át a körúton, a derűs Belváros iránt s felé.

Kárász utca, korzó, a virágos park platánfái. Ferdén tűz a reggeli Nap. A folyó *(Tisza)* hangtalanul, sárgán szalad, az úszóházak némán feszülnek szembe az árral. Néptelen a part, a sétány, itt egy újságolvasó öregúr, amott rövid szőrű, barna kutyát sétáltat egy hosszú hajú, szőke lány. A víz fölött, egy pallón, fölfordított csónakot nézeget két ember. Javításra szorul talán?, itt a festés ideje... Gyerünk át a hídon Újszegedre, az alacsony ég alatt, s a magas víz fölött. A ligetben csóka rikkant, fülemüle csattog, száz rigó szól. Közel van a kollégium, kipirult futó szuszog tornadresszben és -cipőben, a távgyalogló lányok trikója feszes és az is, ami alatta van...

Az új híd huzatos, itt mindig fúj a szél (a régin meg hőség van), visszatérünk a szegedi oldalra. A Sajtóház közelében fekete hajú lány sétáltat fehér kutyát, az ég világít, a város ragyog, szívünk két kávétól dobog. Most nekiülünk írni. Nyolc flekk... Ablak nyílik, mint vidám kiáltás, trikós ember nyújtózkodik benne, amott az erkély napsütésében könyöklő, álmos, hunyorgó asszonyok... Másoknak *most* kezdődik a nap; nekünk meg *így* folytatódik, megszakíthatatlanul.

F. Cs.

Piaci hangulat — életképekben

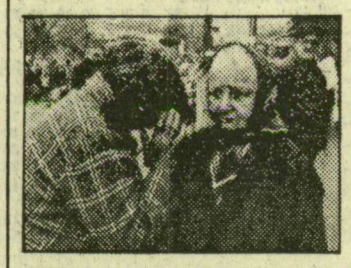

Nagy László fotóriporter életképei a Marx tér pillanatait ábrázolják, ahol s amikor sütött a Nap, nyüzsgött a nép, hullámzott a tömeg, és alakultak a piaci árak... A piaci hangulat minden elemét megtalálhatta a téren az, aki arra járt.